

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Puhakka, Anna

Title: "Haaveissa olen se hoikka Anneli" – Lihavien naisten ruumiillisuuden ristiriitaisuudet

Year: 2011

Version: Published version

Copyright: © Patina & kirjoittaja

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Puhakka, A. (2011). "Haaveissa olen se hoikka Anneli" – Lihavien naisten ruumiillisuuden ristiriitaisuudet. *Hybris*, 2011(1). <https://hybrislehti.net/haaveissa-olen-se-hoikka-anneli-lihavien-naisten-ruumiillisuuden-ristiriitaisuudet>

”Haaveissa olen se hoikka Anneli” – Lihavien naisten ruumiillisuuden ristiriitaisuudet

ANNA PUHAKKA

Tarkastelen tässä artikkelissa sitä, miten lihavien naisten esikuviksi nostetut naiset puhuvat lihavasta ruumiillisuudestaan. Samantha Murray

¹ on esittänyt, että lihavien oikeuksia puolustava liikehdintä saattaa lihavan ruumiin mutkattomasti hyväksyvällä retoriikallaan itse asiassa peittää sen ambivalentin² suhtautumisen, joka monella lihavalla henkilöllä ruumiiseensa on. *Helsingin Sanomien* "Todelliset asiantuntijat" -jutun sekä *Iltalehden* "Meitä on haukuttu läskeiksi" -artikkelin perusteella pohdin, ovatko näiden tekstien lihavat naiset "lihavuusaktivistipettureiden" sijasta henkilöitä, jotka puhuvat suoraan siitä, millaista on olla lihava? Ambivalenssin käsite osoittautuu olennaiseksi aineistoa analysoidessa: lihava ruumis ei ole pelkästään juhlistettu tai kirottu.

Tänä päivänä lihava ruumis on stigmatisoitu ruumis. Lihavia henkilöitä syrjitään Suomessa niin koulutuksen, työelämän, terveydenhuollon kuin sosiaalisen elämänkin piirissä.

³ Lisäksi syrjintä on sukupuolittunutta: lihavuus on leimaavampaa naiselle kuin miehelle. Miehen urakehitykseen tai palkkaukseen ei lihavuus tutkimusten mukaan vaikuta – toisin kuin naisen.⁴

Lihavuutta on Suomessa tarkasteltu aivan viime aikoihin saakka lähinnä lääketieteellisenä ilmiönä, sairautena tai esisairautena.

⁵ Lihavuus on esitetty jonakin, jonka yhtäältä kansantaloudellinen negatiivinen merkitys kasvaa kasvamistaan ja joka toisaalta uhkaa kansanterveyttä alati laveammassa mittasuhteissa.⁶ Niin arkikokemuksen kuin tutkimustenkin pohjalta tiedetään, että lihavia lapsia kiusataan muita enemmän koulussa ja että lihavia henkilöitä ylipäättään arvotetaan paitsi koon, myös oletettujen luonteenpiirteiden (esim. laiska, typerä) perusteella.⁷ Nämä kokemukset tuskin voivat olla vaikuttamatta lihavan henkilön identiteetin kehitykseen ja elämänlaatuun. Tämän vuoksi onkin esitetty, että lihavuutta pitäisi tarkastella myös sosiaalisena ilmiönä.⁸

Lihavuuden stigmaan ja siitä seuraavaan henkilöiden marginalisointiin yhteiskunnassa on syntynyt vastaamaan – erityisesti Yhdysvalloissa – lihavuusaktivismi, jolle keskeistä on lihavan ruumiillisuuden arvostaminen ja usein ylistäminenkin. Suomessa kyseinen ilmiö nähdäkseni vasta kuplii pinnan alla: enemmänkin painotetaan ”tykkää itsestäsi sellaisena kuin olet” -retoriikkaa. Maassamme on vietetty vuodesta 2008 lähtien Älä laihduta -päivää 6.5., mutta myös se on täällä muuntunut juuri itsensä hyväksymisen korostamiseksi lihavuusseparatismiin

⁹ sijaan. Eli siinä, missä Suomessa ruumiiden monimuotoisuuden puolesta puhuvat tahot ovat perinteisesti keskittyneet miltei yksinomaan lihavan ruumiin *hyväksymiseen*, peräänkuuluttavat amerikkalaiset lihavuusaktivistitahot sen lisäksi tuon ruumiin *rakastamista*. Toisin sanoen, vaikka lihava ruumis on yhteiskunnassa stigmatisoitu, voi lihava henkilö kuitenkin vastustaa tätä ns. hoikkuuden hegemoniaa päättäen arvostaa ja rakastaa ruumistaan sellaisena kuin se on.

Australialainen tutkija Samantha Murray, joka lähestyy lihavuutta enimmäkseen yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta, on tarkastellut yhdysvaltalaisista lihavuusaktivismia ja sen kontekstissa henkilöitä, joita voi pitää esikuvina tai innoittajina muille lihaville henkilöille. Tässä artikkelissa hyödynnän Murrayn

¹⁰ ajatuksia lihavuusaktivismiin usein liitetyn lihavan ruumiin ehdottoman rakastamisen vaatimuksesta. Tarkastelen lehtihaastatteluja joistakin sellaisista suomalaisista naisista, joita nähdäkseni voitaisiin hyvällä syyllä pitää lihavien naisten esikuvina Suomessa (esimerkiksi omassa haastattelussaan Anneli

Saariston sanotaan tietävän ”olevansa isojen naisten idoli”¹¹), sekä heidän suhtautumisestaan omaan lihavaan ruumiillisuuteensa. Aineistona on *Helsingin Sanomien* 18.2.2007 ilmestynyt ”Todelliset asiantuntijat” -artikkeli sekä *More to Love* -blogin perustajien Pepin ja Mimmin ”Meitä on haukuttu läskeiksi” -haastattelu *Iltalehdessä* 17.9.2010.¹²

Tartun tähän aiheeseen kahdesta syystä. Ensinnä lihavuutta on yhteiskunnallisesta – siis ei-lääketieteellisestä – näkökulmasta toistaiseksi tutkittu Suomessa hyvin vähän

¹³; haluankin esittää yhteiskunnalliselle lihavuudentutkimukselle, tälle muotoaan hakevalle tieteenalalle, uusia kysymyksenasetteluja. Toiseksi ”ulostulon” ja vastarinnan problematiikka on olennaista myös muissa kuin lihavan ruumiillisuuden kontekstissa. Esimerkiksi Nikki Sullivan¹⁴ on korostanut homoseksuaalisuudesta puhuttaessa, miten ulostulon positiivisten piirteiden esilletuonti ja ”pride” ovat luoneet kuvan, että homoidentiteetti on särötön ja eheä, sekä ulostulo aina muutoksentekevää.

LIHAVAN RUUMI(LLISUUDE)N AMBIVALENSSI

Samantha Murray esittää artikkelissaan "(Un/Be)Coming Out? Rethinking Fat Politics" ajatuksen siitä, että naisten ”ulostulo” lihavana ei suinkaan ole ongelmaton teko.

¹⁵ Hänen mukaansa yhdysvaltalainen Fat Acceptance -liikehdintä nojaa liikaa malliin, jossa korostetaan yksilön vapautta ja jätetään huomiotta ne ristiriitaisuudet ja moninaisuudet, joita lihavaan ruumiiseen suhtautumiseen aina liittyy.¹⁶ Hän käsittelee tekstissään Michael Moonin ja Eve Kosofsky Sedgwickin¹⁷ sekä Marilyn Wannin¹⁸ kirjoituksia: niiden molempien perusväittäjä on, että ”ulostuleminen” lihavana naisena on paitsi mahdollista myös haluttavaa.

Moonin ja Sedgwickin yhteiskirjoitus "Divinity: A Dossier, A Performance Piece, A Little-Understood Emotion"

¹⁹ on ollut lihavuustutkijoiden keskuudessa hyvin suosittu, ja vaikka sen julkaisusta tulee pian 20 vuotta, käytetään sitä akateemisissa(kin) artikkeleissa lähteenä edelleen ahkerasti.²⁰ Sedgwickin mukaan lihavalle naiselle todella on mahdollista ”tulla ulos”²¹, vaikka hänen lihavuutensa onkin silminnähettävää (eikä hän siten ole koskaan ollut varsinaisesti kaapissa samalla tavalla kuten esimerkiksi homoseksuaalit²²). Sedgwick katsoo, että lihavana ulostulossa on kyse totuuden julistamisesta – siis sen sanomisesta, että on lihava – vaikka kaikki voivatkin sen heti huomata: kun ruumiistaan puhuu totuudenmukaisesti, avautuu mahdollisuus tulla nähdyksi aivan uusin tavoin.²³

Marilyn Wannin vuonna 1998 kirjoittamaa teosta *FAT?SO! Because you don't have to apologize for your size*

²⁴ puolestaan pidetään yhtenä lihavuusaktiivisuuden kulmakivistä. Kuten Moon ja Sedgwick, myös Wann puhuu ulostulosta lihavana: ”Sanot vain taikasanat: ‘Kyllä, olen läski!’ ... Näillä sanoilla aikaansaavat vallankumouksen. Käännät lihavuuteen kohdistuvan vihan sitä itseään vastaan”.²⁵ Mutta samalla Wannin kirjoitus eroaa Moonin ja Sedgwickin tekstistä, sillä ensin mainittu vie ajatuksen vieläkin pidemmälle: ”Läskinä sinulla on käytössäsi ylivoimaisesti paras ase painoahuolia, ennakkoluuloja ja kokosyrjintää vastaan: ylpeys lihavuudestasi”.²⁶ Olennaista ulostulon lisäksi on siis lihavuus ylpeydenaiheena. Wannin mukaan lihavan ruumiin hyväksyminen ja vaaliminen tapahtuu yksinkertaisesti omaa asennetta muuttamalla – pelot voi siten kohdata muuttamatta ympäröivää maailmaa.²⁷

Kuten aiemmin mainitsin, Samantha Murray kyseenalaistaa nämä puheenvuorot melko vahvasti. Hän kysyy, miten on mahdollista kerta kaikkiaan kieltäytyä uskomasta ja lakata kuuntelemasta kauneusdiskursseja, kun ne samaan aikaan rakentavat meitä kaikkia subjekteina?

²⁸ Murrayn mukaan (yhdysvaltalaiset) lihavuusaktivistit puhuvat lihavasta ruumiista yhtäältä vastarintapotentialina sekä toisaalta suhteessa niihin poliittisiin seuraamuksiin, joita oman asenteen muuttamisesta ruumiinsa suhteen voi koitua.²⁹ Mutta hän osoittaa, että tämä retorikka ei lopulta kestä

lähempää tarkastelua: jopa aktivistilla tuossa vastarinnassa on kyse sisäisestä konfliktista³⁰ – sekoituksesta kumouksellisuutta ja yhteiskunnallisten diskurssien väistämättömästä sisäistämisestä kumpuavaa epävarmuutta oman ruumiin suhteen.³¹

Murray toisin sanoen esittää, että esimerkiksi Wannin esittämä vaatimus – lihaviin tulee yksinkertaisesti ja yksioikoisesti hyväksyä ruumiinsa ja rakastaa sitä – on omiaan peittämään alleen lihaviin henkilöiden usein ruumistaan kohtaan tunteen ambivalenssin. Ylempänä mainittua queer-teoreetikko Nikki Sullivania lainaten hän kyseenalaistaa lihavana ulostulon merkityksen ja alleviivaa epäilyään yhden ja ainoan eheän identiteetin mahdollisuudesta.

³² Sullivan tähdentää ns. vapautumisen politiikan (*liberationist*) riittämättömyyttä ja yhtenäistävää vaikutusta homoseksuaalisuuden ja *Gay Pride* -liikehdinnän kontekstissa: ”... ulostulon vaatimus edellyttää, että kyseinen teko on itsessään muutoksentekevä, ja että identiteetti, jonka yksilö ulostullessaan ottaa omakseen, on yksiselitteinen ja ristiriidaton”.³³

Samantha Murray päätyykin radikaalisti kyseenalaistamaan yllä esitellyn lihavuusaktivistien lähestymistavan, sillä se ei hänen mukaansa muuta – eikä edes voi muuttaa – yhteiskunnallisia ulkonäkönormeja vaatiessaan vain yksilöiden korjaavan henkilökohtaisia asenteitaan lihavia ruumiita kohtaan.

³⁴ Hän huomauttaa, että ulostulon politiikka tyrmää epäselvän ja ambivalentin identiteetin mahdollisuuden, ja tämän tehdessään tyrmää myös ne ovet, jotka kyseisen ambivalenssin vaalimisen myötä avautuisivat. Vaikka yhtenäisen minän ajatus vallitseekin tällä hetkellä lihavuusaktivismiliikehdinnässä, perää Murray siis monimerkityksisyydestä kiinnipitämistä, jotta asiaan vihkiytyneet saisivat aikaan muutakin kuin vain uuden hierarkian: lihava laihaa parempana.³⁵

Miten tehokasta vastarintaa ulostulo lihavana todellisuudessa siis on? Onko ulostulon riskinä se, että sen lopputuloksena on laiha/lihava -kahtiajaon voimistuminen? Kun nyt käännyin aineiston puoleen, kysyn: ovatko psykologi Lea Polso, viihdetaitelija Anneli Saaristo, kirjailija Eila Jaatinen ja More to Loven Peppi ja Mimmi ”lihavuusaktivistipettureiden” sijasta henkilöitä, jotka puhuvat suoraan siitä, millaista on olla lihava tässä ajassa ja paikassa?

LÄSKIKAPINOITSIJAT – AINEISTON ESITTELYÄ

Ensimmäinen tässä artikkelissa analysoiduista lehtijutuista on *Helsingin Sanomien* ”Todelliset asiantuntijat” (jatkossa Asiantuntijat). Huomionarvoista on, että kyseinen teksti on osa ”Läskikapina”-juttusarjaa, joka nimestään huolimatta ei esittele lihaviin henkilöiden vastarintaa vaan melkein päinvastoin: kirjoitussarjassa ”käsiteltiin ylipainon terveydellisiä, taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia: lihavuudesta on tullut yksi vaikeimmista ja kalleimmista kansanterveydellisistä ongelmista”.

³⁶ Asiantuntijat-artikkelissa haastatellaan viittä tunnettua suomalaista, jotka ovat tai ovat olleet lihavia: Lea Polsoa, Anneli Saaristoa, Eila Jaatista sekä toimittaja Aarno Laitista ja valokuvaaja Lauri Erikssonia. Tässä yhteydessä analysoin ainoastaan Polson, Saariston ja Jaatisten haastatteluja, jotta tutkimustehtäväni mukaisesti voin keskittyä lihaviin naisesikuviiin.

Aineiston toisen osan muodostaa *Iltalehdessä* ilmestynyt ”Meitä on haukuttu läskeiksi” -artikkeli (jatkossa MOHL). Jutun otsikko on saatu alun lainauksesta, jossa haastatellut – lihaviin nuorten naisten muotia esittelevän suosituksen *More to Love* -blogin perustajat Peppi ja Mimmi – sanovat: ”Meitä on haukuttu kouluaiikoina läskeiksi niin pitkään, ettei sana tunnu varsinaisesti enää miltään”. He jatkavat: ”Itse asiassa olemme ajatelleet käyttää läski-sanaa niin paljon, että siitä tulee yhtä merkityksetön kuin vaikkapa blondista, jota harva enää mieltää haukkumasanaksi. Läski mikä läski – sitähan me ollaan”. Nyt analyysin myötä näytän, että tässä vastarintapuheessa on myös säröjä, jotka indikoivat lihavan ruumiillisuuden ambivalenssia.

LIHAVAN RUUMIILLISUUDEN POSITIIVISSÄVYINEN ARVOTTAMINEN AINEISTOSSA

Asiantuntijat-artikkelissa sekä Lea Polso, Anneli Saaristo että Eila Jaatinen osoittavat useaan otteeseen, että he ajattelevat lihavuudesta ja lihavasta ruumiistaan hyväksyvään ja positiiviseen sävyyn. Polso, joka on tehnyt pioneerin työtä suomalaisen ei-lääketeiteellisen lihavuustutkimuksen parissa

³⁷, kritisoikin medikalisaatioon pohjaavaa lähestymistapaa, jolla ihmisiä yritetään saada laihtumaan – ”Pelkkä valistus ei auta, ylimielistä besserwisser-asennetta on kuultu jo liikaakin. Ei auta myöskään yksinkertaistaa, että nyt vain kaikki iloisesti laihduttamaan”. Omassa elämässään ”Polso ei itse enää laihduta lainkaan, vaikka on aiemmin sitä tehnyt”. Hän esittää kuvaavan vertauksen lihavuudesta ja päänsärystä, joka hyvin vastarintahenkisesti havainnollistaa lihaviin henkilöiden syrjinnän absurdiuden: ”Entä jos päänsärky nähtäisiin yhtäkkiä yhteiskunnallisena ongelmana ja siihen yritettäisiin etsiä yksi yhteinen ratkaisu? Syyllistettäisiin kaikki ne, joilla on päänsärky, ja väitettäisiin, että se on niiden oma vika?”

Anneli Saaristo puolestaan kertoo, miten hän nuorempana joutui kritiikin kohteeksi ruumiinkokonsa vuoksi. Myöhemmin aikoina hänen oma suhtautumisensa on karsinut kommentit pois: ”Nyt olen jo grand old lady, eikä ulkonäöstä enää tule kielteistä palautetta. Olen henkisesti kasvanut niin, ettei uskalleta huomautella. Mutta raakaa se on ollut”. Kuten Polso myös Saaristo on kriittinen valistusta kohtaan ja peräänkuuluttaa ruumiiden moninaisuutta. Hän ”kaipaa suvaitsevaisuutta ja oikeutta olla oma itsensä. Valistus, jossa lihavuus on itsekurin puutetta, sisältää hänestä syrjinnän ja fasismin siemenen”. Viihdetaiteilija sisällyttää reippaasti itsensä kuuluvaksi ”läskeihin”; vielä Polsoakin vallankumouksellisemmin hän yllyttää lihavia kapinoimaan, ja tokaisee – viitaten kenties ironisesti HS:n juttusarjan nimeen: ”Odotan, milloin alkaa läskien kapina. Ärsyttää ihan hirveästi, kun meitä kohdellaan kuin alemman luokan kansalaisia.”

Muiden muassa kirjat *Lihavan matamin laulu* sekä *Iloiset kilot: totta ja tarua tuhdeista työistä* kirjoittanut Eila Jaatinen sanoo suoraan, että ”ylipaino oli ennen häpeä, stigma, josta vaiettiin”. Tämän vuoksi Jaatinen onkin tyytyväinen, että lihavuus on nyt nostettu keskusteluun: hänen mukaansa ”ylipaino on liian tärkeä asia vaiettavaksi”. Jaatisen näkökulma on sikäli erilainen kuin Polson ja Saariston, että hän näkee lihavuuden pikemminkin yhteisöllisenä kuin yksilöllisenä asiana:

Uneksin kokonaisvaltaisesta luentosarjasta, jossa ylipainoa ei käsitellä vain yhden yksilön ravinnon sisäänoton kannalta, vaan mietitään nuorten syrjäytyneiden lihavuutta, ravinnon suhdetta köyhyyteen, maailmantalouteen, globaalisaatioon [sic!] ja sitä, miten Yhdysvaltain mahtava ruokateollisuus pyyhkii meitä kuin tiskirättiä.

Iltalehden MOHL-artikkelissa *More to Love* -blogin perustajat ja pitäjät Peppi ja Mimmi puhuvat lihavuudesta hyväksyvästi vieläkin suuremmin suhteessa omaan ruumiillisuutensa kuin Asiantuntijat-artikkelissa haastatellut. Naiset toteavat, että heille ”lihavuus ei ole koskaan ollut ongelma, mutta muille se on tuntunut olevan sitäkin suurempi asia”. Juuri heidän puheessaan korostuu jo aiemmin mainitsemani oman ruumiin hyväksyminen – yhdistettynä kuitenkin (lihavuusliikehännälle tyypillisehköön) ”varmisteluun” siitä, että lihavuus ei sentään ole tavoiteltava olotila: ”Emme kehota ketään lihomaan vaan tykkäämään itsestään sellaisena kuin on”. Peppi ja Mimmi, joita on toisaalla nimitetty ”roolimalleiksi”

³⁸ ja joilta on pyydetty vinkkejä sen suhteen, ”kuinka päästä sinuiksi ulkonäkönsä kanssa”³⁹, vähät välittävät painokiloistaan. He keskittyvät voimaan hyvin. ”Emme ... halua tehdä painostamme numeroa, saati huudella sitä julkisesti. Vaa’an lukemia tärkeämpää on oma olo ja hyvinvointi.”

Edellä olevasta analyysistä näkyy, että haastateltavat ovat puhuneet lihavuudesta yleensä ja omista lihavista vartaloistaan erityisesti ei ainoastaan neutraaliin vaan myös hyvin positiiviseen sävyyn. Vaikka ”amerikkalaistyylisiä” rakasta ruumistasi -puhetta ei jutuista löydykään, kulkee niissä kuitenkin läpi

linjan itsensä hyväksymisen tärkeyden selvä viesti. Valtavirtaa – yhteiskunnan ennakkoluuloja ja (naisiin suunnattuja, vaikkei tätä sanotakaan eksplisiittisesti) ulkonäköpaineita – kritisoiva asenne välittyy lukijalle monessa kohdassa. Mutta kuten yllä mainitsin, aineistoni osoittaa myös, etteivät haastatellut naiset ole täysin irrottautuneet tämän valtavirran välittämistä viesteistä. Tarkastelen niitä seuraavassa.

LIHAVAN RUUMIILLISUUDEN NEGATIIVISSÄVYINEN ARVOTTAMINEN AINEISTOSSA

Aineistoni naiset eivät siis suhtaudu lihavaan ruumiiseensa yksioikoisen hyväksyvästi. Murrayn mainitsema ambivalenssi on haastatteluissa selvästi läsnä. Huolimatta päätöksestään olla enää laihduttamatta – tai ehkä sen vuoksi – Lea Polson mielestä ”pitäisi ymmärtää, että ylipaino on monitasoinen ongelma. Hankalaksi asian tekee se, että sen syyt ovat aina yksilölliset”. Lihavuus, tai ylipaino

⁴⁰, nähdään siis ensisijaisesti ongelmana. Ja koska näin on, se halutaan ratkaista jollain tapaa. Vaikka Polso itse ei siis laihduta, hän pitää kotipaikkakunnallaan Tampereella *Iloinen syöjätär* -ryhmiä, joissa ”[m]onet laihtuvat, kun oppivat ymmärtämään laihduttamiseen liittyviä tunteita ja tarpeita”. Polson mukaan ”[m]oni menettää kosketuksen sisimpäänsä, tunteiden käsittely on vaikeaa. Jotkut syövät elämännälkään”: lihavuus siis ymmärretään seurauksena tunteiden patoamisesta tai muuten heijastuksena sisäisestä elämästä ja sen patologioista. Tällaista tulkintaa on yhteiskunnallisen lihavuustutkimuksen piirissä kritisoitu ankarasti.

Myös Anneli Saariston mielestä ”ylipaino on monimutkainen psykofyysinen asia. Hän on itse taistellut ylipainoa vastaan ja taistelee edelleen”. Ylipainon kutsuminen monimutkaiseksi asiaksi jo itsessään osoittaa, että siihen suhtautuminen on negatiivissävytteistä: sanan *monimutkainen* synonyymit ovat sellaisia kuten *hankala*, *kiperä*, *pulmallinen*, *sekava*, *vaativa*, *vaikea* ja *visainen*.

⁴¹ Lihavuus on siis hankala ja vaikea asia. Vieläkin voimakkaampi sanavalinta on taistella. Se antaa ymmärtää, että Saariston on täytynyt – ja täytyy yhä – *sotia*, *kamppailla* ja *tapella*⁴² ylipainoaan ja siten tietenkin omaa ruumistaan vastaan. Viihdetäiteilijän oma kannanotto kuitenkin tuntuisi kumoavan tämän tulkinnan:

Minulle ylipaino on suojamuuri, jonka olen kehittänyt ulkomaailmaa vastaan. Se on korvien välissä oleva asia, jonka syy on hyvin henkilökohtainen. Sen tajuaminen on ollut pitkä prosessi terapiassa. Tiedän nyt syyn, ja siksi ärsyttää, että ylipainoiset leimataan saamattomiksi, jopa tyhmiksi.

Tämän lainauksen mukaan lihavuus, tai rasvakudos, olisikin turva, jotakin, joka voi puolustaa ja varjella "kantajaansa". Myös tämäntyyppisen – hyvin usein esitetyn – tulkinnan lihavuudesta suojamuurina on yhteiskunnallinen lihavuustutkimus asettanut kyseenalaiseksi.

⁴³

Nähdäkseni lihavan ruumiillisuuden ambivalenssi Saariston tapauksessa tulee kaikkein parhaiten esiin pitkäkööissä lainauksissa, joissa muutamaan peräkkäiseen virkkeeseen mahtuu selvästi toisiaan poikkeavia näkemyksiä omasta ruumiista. Yllä oleva otekin sisältää moniselitteisiä elementtejä (vrt. ensimmäiset kolme virkettä vs. viimeinen), mutta havainnollisin pätkä on mielestäni tämä: ”Mutta ei karismani ole kiinni ruumiinkuvasta, vaan elämänkokemuksesta, siitä, mitä sieluuni on tarttunut. En saa itseäni mallimittoihin. Mutta haaveissa olen se hoikka Anneli, joka olin nuorena.”

Kuten Lea Polso, myös Eila Jaatinen puhuu lihavuudesta ongelmana. ”... [P]itäisi erottaa tapalaihduuttajat, jotka pudottavat viittä kiloa yhä uudelleen, ja kovasti ylipainoiset, niin kuin minä, joille se on selvä ongelma”. Erotuksena Polsosta ja Saaristosta, jotka keskittyvät puheenvuoroissa enemmänkin lihavuuden kosmeettisiin haittoihin sekä yhteiskunnan syrjintään, Jaatinen painottaa vahvasti terveystieteellisiä näkökohtia: ”Toisilla on kyse muutamasta harmittomasta kilosta ja toisilla henkeä

uhkaavasta ylipainosta”. Tosin myös hän allekirjoittaa väitteen lihavuuden mekanismien monimutkaisuudesta viitaten syömishäiriöön, joka hänellä diagnosoitiin jo vauvaiässä: ”Hänelle on selitetty, että vaihtoehtoina ovat olleet vain syöminen tai umpihulluus. ’Se on pelottavan monimutkaista’”. Aivan omanlaisensa lähestymistapa lihavaan ruumiillisuuteen on fatalismi, joka kirjailijan kommentissa tulee peittelemättä esiin. ”Lihavuus on minun kohtaloni, ja se on tuottanut minulle kärsimystä.”

MOHL-artikkelissa lihavan ruumiin negatiivista arvottamista indikoivia kohtia on huomattavasti vähemmän kuin Asiantuntijoissa. Ne joka tapauksessa osoittavat, että näidenkään lihavien naisten roolimallien suhtautuminen ruumiiseensa ei ole täysin yksiviivainen. Ensimmäisessä lainauksessa sanotaan: ”Peppi ja Mimmi haluavat murtaa lihavien ihmisten ympärillä olevia stereotyyppioita muun muassa laihduttamisen ja pukeutumisen vaikeudesta. ’Laihduuttaminen oli meille suhteellisen helppoa.’” Kyseessä on monitulkintainen ja siksi kiinnostava ote MOHL-artikkelista. Peppi ja Mimmi siis haluavat poistaa sen yleisen harhaluulon, että lihavien henkilöiden olisi vaikeaa laihduttaa, ja he käyttävät itseään esimerkkinä tästä. Mutta miksi tällainen tieto on olennaista, jos ”tykkää itsestään sellaisena kuin on”? Miksi tuolloin pitäisi yrittää todistaa, että lihaville laihduttaminen onkin vaivatonta? Ja jos Peppi ja Mimmi hyväksyvät ruumiinsa kiloineen kaikkineen, miksi he haluavat kertoa, miten helppoa laihduttaminen heille oli?

Toinen ajatuksia herättävä tekstipätkä on suora lainaus Pepiltä. Vaikka ensimmäinen virke on jo esitelty edellisen alaotsikon yhteydessä, liitän sen mukaan myös tässä yhteydessä – mielestäni se tekee kyseisessä kohdassa esiintyvän ambivalenssin erittäin konkreettiseksi.

Vaa’an lukemia tärkeämpää on oma olo ja hyvinvointi. Ruma ja läski -päivinä vähennän ruuasta hiilihydraatit minimiin ja lähden salille hikoilemaan.

Vaikka ravitsemussuosituksista ei olekaan löydettävissä yhtä ainoata totuutta, voidaan kuitenkin kysyä, miten esimerkiksi hiilihydraattien minimoiminen ruokavaliosta edistää Pepin hyvinvointia. Pikemminkin olisin kärkeä väittämään, että ”vähähiilarinen” ruokavaliio on trendi, jonka pääasiallisena tarkoituksena on saada noudattajansa laihtumaan (vrt. Atkins, Zone, Scarsdale...), ja jonka positiiviset vaikutukset hyvinvointiin (terveyteen) on voimakkaasti kyseenalaistettu (kirjallisuus). Lisäksi Peppi rinnastaa *ruman* ja *läskin*: lihava henkilö ei siis voi olla kaunis. Väitän, että nämä esimerkit riittävät osoittamaan myös MOHL-artikkelissa esiintulevan ambivalenssin lihavaa ruumiillisuutta kohtaan, vaikka se onkin hienovaraisempaa kuin Asiantuntijat-artikkelissa.

LOPUKSI

Tarkastelin tässä artikkelissa sitä, miten lihavien naisten esikuviksi nostetut suomalaiset lihavat naiset puhuvat lihavasta ruumiillisuudestaan. Innoituksenani toimi Samantha Murrayn

⁴⁴ ajatus siitä, että vaatiessaan lihavan ruumiin yksioikoista hyväksyntää ja arvostusta, Fat Acceptance -liikehdintä saattaa itse asiassa peittää alleen sen ambivalentin suhtautumisen, joka monella lihavalla ruumiiseensa on. *Helsingin Sanomien* ”Todelliset asiantuntijat” -jutun sekä *Iltalehden* ”Meitä on haukuttu läskeiksi” -artikkelin perusteella pohdin, ovatko näiden tekstien lihavat naiset lihavuusaktivistipettureiden sijasta henkilöitä, jotka puhuvat suoraan siitä, millaista on olla lihava.

Samantha Murrayn kirjoituksessaan

⁴⁵ esittämät näkökohdat osoittautuivat hyvin olennaisiksi, kun analysoin Lea Polson, Anneli Saariston, Eila Jaatisen sekä *More to Love* -blogin perustajien Pepin ja Mimmin haastatteluja, joissa kukin puhui omasta lihavasta ruumiistaan. Jokainen heistä edusti omalla tavallaan vastarintaa sellaisen yhteiskunnan suhteen, jossa naisten odotetaan olevan tietynlaisia – tässä tapauksessa ennen muuta laihoja: laihduttaminen oli lopetettu, läskejä yllytettiin kapinaan, omaa hyvinvointia korostettiin kaikkein tärkeimpänä mittarina.

Samaan aikaan kaikkien puheenvuoroista kuului myös ambivalenssi, eli ristiriitaisuus omaa lihavaa ruumiillisuutta kohtaan. Jollakulla lihavuus oli suojamuuri, toisella uhka hengelle. Jonkun tulkinnan mukaan lihavuus johtui syömisestä elämännälkään, ja eräs karsi hiilihydraatteja ruokavaliostaan ruma ja läski -päivän koittaessa. Enemmän kuin "takin kääntämistä", ambivalenssia heijastelevat kommentit ovat nähdäkseni merkki juuri siitä ilmiöstä, josta Murray puhuu: tavat kokea ruumis ja ruumiillisuus, lihavia tai ei, ovat aina monitasoisia ja alati muuttuvia.

46

Tämän artikkelin ensisijainen tarkoitus on ollut toimia keskustelunavaajana. Mielestäni olisikin tarpeellista tutkia tässä lyhyesti esittelemääni ilmiötä lisää. Eräs tapa tehdä näin olisi analysoida More to Love -blogia, sillä se on tällä hetkellä kenties paras esimerkki suomalaisesta lihavan ruumiin hyväksymispuheesta. Olennaista olisi myös käsitellä suurempaa kysymystä siitä, millä tavoin ne, jotka haluavat puolustaa lihaviin oikeuksia, voisivat sen tehdä. Perimmäinen kysymys lienee, miten harjoittaa vastarintaa, joka "toimii", ja joka samanaikaisesti ottaa huomioon lihaviin ruumiisiin kiinnitetyt merkitykset, joita niin laihat kuin lihavatkaan eivät voi jättää huomiotta.

AINEISTO

HS [Helsingin Sanomat] (2007). Todelliset asiantuntijat.

18.2.2007. <http://www.hs.fi/artikkeli/Todelliset+asiantuntijat/1135225187562>, ladattu 9.3.2011

IL [Iltalehti] (2010). "Meitä on haukuttu läskeiksi" . 17.9.2010. S. 22.

KIRJALLISUUS

COOPER, C. (1998). Fat and proud: The politics of size. London: The Women's Press.

ESS [Etelä-Suomen Sanomat] (2010). Stereotypiat läskiksi. <http://www.ess.fi/?article=272048>, ladattu 9.3.2011

HARJUNEN, H. (2010). "Sukupuolittuneen ruumiin muodot ja merkitykset". Teoksessa Saresma, T., Rossi, L.-M. & Juvonen, T.: Käsikirja sukupuoliin. Tampere: Vastapaino.

HARJUNEN, H. (2009). Women and Fat. Approaches to the Social Study of Fatness. Academic dissertation. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

HS [Helsingin Sanomat] (2008). Kapinakunnan ryhmä näytti mallia.

12.5.2008. <http://www.hs.fi/juttusarja/laskikapina/artikkeli/Kapinakunnan+ryhm%C3%A4...>, ladattu 9.3.2011

KYRÖLÄ, K. (2010). The weight of images: affective engagements with fat corporeality in the media. Turku: University of Turku.

KYRÖLÄ, K. (2005). "The Fat Gendered Body in/as a Closet." Feminist Media Studies, 5: 99–102.

MOON, M. & SEDGWICK, E. K. (1993). "Divinity: A Dossier, A Performance Piece, A Little-Understood Emotion." Teoksessa Sedgwick, E. K.: Tendencies. Durham: Duke University Press.

MURRAY, S. (2005). "(Un/Be)Coming Out? Rethinking Fat Politics." Social Semiotics, 15 (2): 153–163.

MUSTAJOKI, P., FOGELHOLM, M., RISSANEN, A. & UUSITUPA, M. (2006): Lihavuus. Ongelma ja hoito. Helsinki: Duodecim.

Pienehkö sivistyssanakirja (n.d.). separatismi. <http://www.cs.tut.fi/cgi-bin/run/~jkorpela/haku.cgi?key=separatismi&.sub...>, ladattu 15.3.2011

POLSO, L. (1996). Kietoutuneen laihduttajan ura. Ylipaino haasteena naisen elämässä. Naistutkimusraportti 4/96. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus.

RISSANEN, A. & MUSTAJOKI, P. (2006). "Lihavuuden ja syömisen psykologiaa." Teoksessa Mustajoki, P., Fogelholm, M., Rissanen, A. & Uusitupa, M.: Lihavuus. Ongelma ja hoito. Helsinki: Duodecim.

SAGUY, A. C. & WARD, A. (2011). "Coming Out as Fat: Rethinking Stigma." *Social Psychology Quarterly*, 74 (1): 53–75.

SEDGWICK, E. K. (1990). *Epistemology of the closet*. Berkeley: University of California Press.

SOLOVAY, S. & ROTHBLUM, E. (2009). No Fear of Fat. *The Chronicle Review*. 8 November. <http://chronicle.com/article/No-Fear-of-Fat/49041/>, ladattu 9.3.2011

SULLIVAN, N. (2003). *A critical introduction to queer theory*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Suomenkielisiä synonyymisanoja (2010). Monimutkainen. <https://www.synonyymit.fi/monimutkainen>, ladattu 12.12.2018

Suomenkielisiä synonyymisanoja (2010). Taistella. <https://www.synonyymit.fi/taistella>, ladattu 12.12.2018

Terveyskirjasto (2011). ambivalenssi. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=ltt001..., ladattu 9.3.2011

Voice (2010). Muotobloggaajat Peppi ja Mimmi. http://www.voice.fi/index.php?option=com_sbsfile&tmpl=audiovideo&cid=9217, ladattu 9.3.2011

WANN, M. (1998). *Fat!So? Because you don't have to apologize for your size*. Berkeley: Ten Speed Press.